

HØRINGSSVAR FRA UTDANNINGSFORBUNDET PÅ NYGÅRD SKOLE I BERGEN

Nygård skole driver med voksenopplæring for minoritetsspråklige i Bergen kommune, og er en av Norges største skoler. De siste årene har vi hatt fra 1600 til 2000 elever og kursdeltakere ved skolen. Med dette har vi et av Norges fremste fagmiljøer innen fagfeltet norsk som andrespråk. Utdanningsforbundet på Nygård skole har i overkant av hundre medlemmer. Når departementet nå sender ny integreringslov til høring, er det derfor naturlig for oss å gi våre innspill. Vi er integreringsarbeidets førstelinje, og kjenner introduksjonsloven godt. Den nye integreringsloven kommer til å få konsekvenser for vår arbeidshverdag, for vi jobber tett på dem den nye loven retter seg mot. Derfor ønsker vi å kommentere notatet: påpeke svakheter og styrker i lovendringsforslaget og si noe om hvorfor vi tenker at forslagene fremmer eller hemmer integrering og språklæring.

1. Departementets snuoperasjon

Til nå har elevresultater på nivå A2 og høyere blitt regnet som gode. I høringsnotatet regnes derimot nivået A2 nå som et dårlig resultat. Vi synes det er merkelig at departementet endrer premissene for hva som skal regnes som gode og dårlige resultater, *uten* å redegjøre for at det blir gjort eller hvorfor det blir gjort.

2. Gir høye mål bedre resultater?

Som norsklærere er vi glade for å se at departementet er ambisiøse på våre og våre elevers vegne. Vi vet at norsk er viktig for å lykkes i det sosiale liv, for å komme i arbeid, for integrering og for demokratisk deltakelse. Det er ingenting vi ønsker mer enn å se elevene våres lykkes i å utvikle gode norskerferdigheter. Men, det er også slik at de kravene styresmaktene setter, blir den standarden innvandrerne blir målt ut fra. Vi tror dessverre ikke, at dersom vi legger listen høyere, vil innvandrerne lære mer og raskere. Siden vi startet med registrering av prøveresultater i PAD, prøveadministrativt datasystem, er det bare 35% av deltakerne ved vår skole som har klart B1. Hvis vi ser på den gruppen som sliter mest, de med lite eller ingen skolegang fra hjemlandet, er tallet 6 av 2300, altså ca 0.3%. Å øke kravene for denne gruppen, vil nok snarere føre til motløshet og utenforskap, enn økt motivasjon, språkforståelse og integrering. Vi er også bekymret for hva som vil skje med synet på innvandrere når de ikke innfrir kravene som er satt- at de blir stemplet som mislykkede, late og omtalt som et problem av politikere, i media og av grupper som er skeptiske til innvandring. Mange lekfolk vil

kunne trekke denne typen konklusjon når målene ikke blir nådd, men vi som jobber i feltet, vet at mange ikke har noen reell mulighet til å innfri disse kravene fordi de er urimelige og uoppnåelige for svært mange.

Gruppen voksne innvandrere med lite eller ingen skolegang må bli møtt med forståelse for at lese- og skriveopplæring tar lang tid. Her trengs det tiltak, som for eksempel morsmålsstøttet opplæring (les om dette på Kompetanse Norge sine sider), videreutdanning av lærere og mer tid i introduksjonsprogram. Vi vet gjennom erfaring at disse tiltakene er effektive, men verken vi eller andre fagpersoner i feltet vårt kjenner til forskning som konkluderer med at strengere krav fører til bedre resultater på Norskprøven. Etter vår oppfatning er det tendensiøst og naivt å påstå dette.

3. Krav til B1 muntlig for statsborgerskap

I høringsnotatet brukes skjerperte språkkrav for statsborgerskap som argument for at flere elever vil oppnå høyere resultater i norskopplæringen og dermed bedre integrering. Også her etterspør vi forskning som støtter dette. Vår forståelse er at økte språkkrav for statsborgerskap ikke leder til høyere språkopptak/bedre språkferdigheter, men til færre statsborgerskap og mer utenforskap.

Vi mener det er riktig å være ambisiøse med tanke på innvandreres norskopplæring, men at sivile rettigheter, som stemmerett, og norskferdigheter, prinsipielt ikke skal blandes sammen.

Det å ha statsborgerskap er en menneskerett, og bør derfor ikke knyttes til språkferdigheter. Vi ser at de gruppene med lite eller ingen skolegang fra hjemlandet risikerer å bli stående uten statsborgerskap. I denne gruppen er kvinner overrepresentert, samtidig som det er nettopp disse som trenger et statsborgerskap mest, for de kommer fra dysfunksjonelle stater som gir begrensede muligheter til skolegang. Dette gjelder mange kurdere, somaliere, palestinere, kongolesere og eritreere, og spesielt kvinner. I Norge har vi en tradisjon for å kompensere for skjevheter. Her gjør vi det motsatte. De som kommer fra land med krig og unntakstilstand, har fått mindre skolegang enn de ellers ville fått. De har allerede “tapt” før ved at de ikke har fått grunnleggende skolegang, og med dette i bagasjen blir de negative tall i statistikken her i Norge. Når mange i denne gruppen ikke får statsborgerskap, vil de som følge av forholdene i hjemlandet lide et nytt tap. Vi hjelper dem ikke nok, men påfører dem mer smerte. Er det dette vi vil?

Statsborgerskap er det eneste sikre oppholdsgrunnlaget og den definitivt tryggeste og mest robuste tilknytningsformen til livet i Norge. At en stor gruppe faller utenfor, vil ha

mange negative konsekvenser for både dem det gjelder og samfunnet som helhet. Uten statsborgerskap kan de ikke stemme ved stortingsvalg, de vil være mer utsatt for retur til hjemlandet og de vil ikke få de samme rettighetene til assistanse i utlandet i krisesituasjoner. Vi syns høringen i alt for liten grad viser forståelse for dette.

4. Tid i introduksjonsprogram

Vi er prinsipielt svært positive til differensierte introduksjonsprogram. All erfaring bekrefter at kursdeltakere og elever med lite eller ingen skolegang fra hjemlandet har andre utfordringer knyttet til norskinnlæring enn dem med høyere utdanning, og at innlæringen generelt sett går raskere for dem med høyere utdanning. Likevel er vår erfaring at mange andre faktorer er relevante, både individuelle og situasjonsbetingede. Det betyr at selv om noen har høy utdanning, kan språklæringen vanskeligjøres av faktorer som krigserfaringer og andre krisesituasjoner, flukt og fysiske og psykiske helseplager. Derfor ønsker vi at §16 slik den foreligger, blir endret. Vår erfaring er at instansene som forvalter introduksjonsloven, gjør en god jobb, men at tiden i introduksjonsprogrammet pr. nå allerede er for knapp for de aller fleste. Vi ser at svært mange kommer tilbake til norskopplæringen via NAV etter endt introduksjonsprogram, fordi de ikke har fått en robust tilknytning til arbeidslivet. Det at gruppene som har lavest skolebakgrunn fra hjemlandet, skal få utvidet tid i introduksjonsprogram er både fornuftig og nødvendig. *Men*, denne ekstra tiden må ikke tas fra deltakere med mer utdanning. Vi vil også understreke at kursdeltakere med lite eller ingen utdanning fra hjemlandet trenger ekstra tid, selv om de ikke har videregående opplæring som slutt mål. Ifølge UNESCO bruker barn ca 4-5 år på å lære å lese og skrive på morsmålet. Vi må ikke glemme at vi her snakker om å lese og skrive på et andrespråk, noe som tar mye lengre tid enn på morsmålet. Voksne bruker også mer tid enn barn. Hvis denne gruppen skal få til en overgang fra introduksjonsstønad til utdanning eller en varig og trygg tilknytning til arbeidslivet, må de ha mer tid.

For de aller fleste med høy utdanning fra hjemlandet, er ikke 3-6 måneder nok. Du som leser dette har nok mer utdanning enn videregående skole, mest sannsynlig har du høyskole- eller universitetsutdanning. Forestill deg at du flytter til et arabisk land. Ville du lært språket godt nok til å komme i arbeid eller til å kunne fortsette med videregående eller høyere utdanning på 3-6 måneder?

Vi må heller ikke glemme at mange som kommer til oss er traumatiserte, og de bruker derfor lengre tid på å orientere seg i et nytt samfunn. Det er ofte mye praktisk som må

på plass før effektiv språkopplæring kan skje. Selv de som ikke er traumatiserte, sliter med å orientere seg samtidig som de skal lære et nytt språk, og gjerne et nytt alfabet, innen den tidsrammen som foreslås her.

5. Innvandrere med fullført videregående og høyere utdanning i hjemlandet

Gruppen som faller inn under andre ledd første punktum §14, “ minimum har utdanning på videregående nivå”, utgjør en svært bred kategori. For de fleste introduksjonsdeltakere vil fullført videregående fra hjemlandet ikke kvalifisere til studiekompetanse i Norge. Det er ingen flyktninger som får studiekompetanse selv om de kan dokumentere videregående skole fra hjemlandet. I praksis vil denne gruppen omfatte alle som har *påbegynt* videregående til de som har *fullført* grad i høyere utdanning. Det at man er ferdig med videregående opplæring i hjemlandet betyr ikke at “man kan fortsette der man slapp”. For å få studiekompetanse kreves det fullført videregående opplæring pluss ett år med studier på universitet eller høyskole. I tillegg trenger de fleste flyktninger engelsk og alle må ha B2 i norsk. Det tar tid å ta engelsk på videregående nivå dersom man har hatt lite eller ingen engelskopplæring fra før. B2 i norsk tilsvarer karakteren 4 i tredje klasse på studiespesialiserende i videregående. Man kan jo spørre seg hvorfor man krever noe som tilsvarer karakteren 4 i norsk av innvandrere som vil studere, men ikke av nordmenn. Her har vi allerede et diskriminerende krav. Det er dessuten bare 3% av dem som går opp til norskprøven som får B2 i alle ferdigheter. Det er ikke tydelig for oss hvordan en elev med videregående skole fra hjemlandet, uten studiekompetanse i Norge, skal kvalifiseres til høyere utdanning eller arbeid på 3 til 6 måneder. Når de skal lære seg norsk og samtidig tilfredsstille kravene vi setter til studiekompetanse, og fortsette på eller bygge videre på høyere utdanning, er dette noe som vil ta lang tid. Et annet problem er at de aller fleste mangler papirer på utdanning fra hjemlandet. Det betyr at de må gjøre alt, eller det meste, en gang til. Det å ta videregående skole og/eller høyere utdanning på et nytt språk, og ofte med et nytt alfabet, tar langt mer enn 3-6 måneder.

Også for dem med fullført høyere utdanning er tidsrammen det legges opp til problematisk. Erfaringsmessig er det svært få av disse som klarer et så hurtig løp. Deltakerne våre med fullført høyere utdanning, forteller oss at det gjerne tar 3-4 måneder å få “hodet over vannet”. Dette dreier seg om tid til å innfinne seg med situasjonen man er i, til å lande og bearbeide traumer knyttet til flukt, usikkerhet om man får asyl og bekymring for familiemedlemmer som fremdeles er i hjemlandet eller

på flukt. Det dreier seg også om praktiske utfordringer knyttet til blant annet bolig, skole og barnehage. Vi ønsker at introduksjonsprogrammet for deltakere i §14 andre ledd første punktum ikke blir begrenset til maks 6 måneder, men at det blir gitt mulighet til ytterligere behovsprøvet forlenging.

Dokumentasjonskravet i Norge gjør at det uansett blir umulig å kvalifisere seg på 3-6 måneder.

6. Permisjon og deltidsprogram

I høringsnotatet blir det åpnet for større mulighet for permisjon fra programmet. Dette støtter vi. Samtidig må det presiseres at de utvidete permisjonsmuligheter det legges opp til, ikke må gå ut over den totale programtiden.

I høringsnotatet er det vurdert mulighet for deltidsprogram. Departementet har landet på å ikke åpne for dette. Vi ønsker likevel at departementet skal gi mulighet for deltid, da vi mener dette kan være til hjelp for noen av deltakerne, spesielt de som står i krevende familiesituasjoner eller er traumatiserte.

7. Kompetansekrav til lærere i norskopplæringen

Kvaliteten på undervisningen blir bedre dersom lærere har faget norsk som andrespråk i fagkretsen. Vi støtter forslaget om 30 studiepoeng i faget, men ønsker likevel ikke avskilting av lærere. Vi vil heller ikke at kravet skal ha tilbakevirkende kraft. Den beste ordningen vil være et frivillig videreutdanningstilbud til ansatte i voksenopplæringen som mangler kompetansen. Det må etableres gode frikjøpsordninger, slik at det ikke blir en belastning å stå i jobb.